

CARTES DE PROP

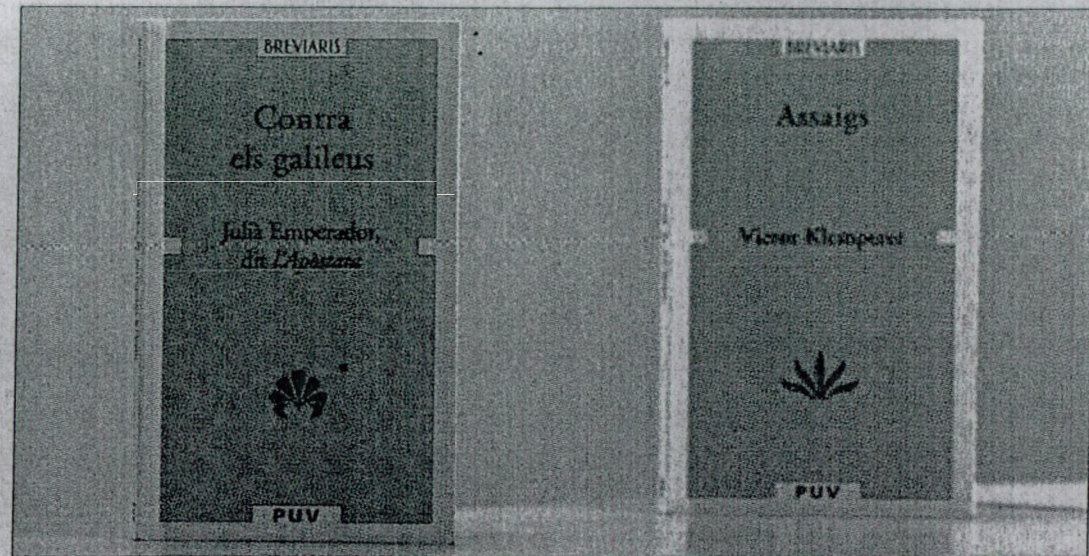
Idees reviscudes

ENRIC SÒRIA

No fa molt, un optimista històric deia que, almenys, la crisi econòmica serviria per a estimular l'hàbit de la lectura. La idea era que molta gent que tenia previst viatjar, aquest estiu, a Tombuctú o als Andes, s'haurà de quedar a casa i allà descobrirà que llegir un llibre és una manera còmoda i barata de passar el temps. Dubte, francament, que aquesta hipòtesi es verifiqui. Supose que, amb crisi o sense, qui té costum de llegir ho continuarà fent, a casa o al Nepal, i, qui no, per molt que l'estalvi el limite, sempre trobarà distraccions més del seu gust. El que sí que és cert, en qualsevol cas, és que l'estiu és l'època de l'any en què es llegeix més, perquè la gent que ja en té el costum troba en aquesta estació el temps lliure necessari. A l'estiu llegim les grans novel·les que sempre ens ha fet mandra començar, o els llibres densos i savis que ens fa vergonya d'ignorar. Els antics ja sabien que l'oci és l'antesala de tot coneixement, i com que, en els nostres dies, les lleis del treball són severes, és ben lògic que l'estiu s'haja convertit en l'únic període en què podem atrevir-nos a atacar les lectures que ens proveiran d'idees per tot l'any.

I això és el que ens proposa la col·lecció "Breviaris" de la Universitat de València, que, des d'aquest maig, ha anat oferint-nos un ventall de textos d'una gran ambició i varietat. Ara mateix tinc a les mans quatre nous llibres: el *Contra els galileus* de l'emperador Julià; *La lluita per la vida* de Charles Darwin i Alfred Wallace; els *Assaigs* de Victor Klemperer, i *Sobre la traducció* de Paul Ricoeur, tots ells traduïts i introduïts per gent molt competent (sense oblidar, fora d'aquesta col·lecció, un altre llibre notable, *L'universalisme europeu* d'Immanuel Wallerstein).

Els fragments conservats del *Contra els galileus* de Julià —en excel·lent versió de Joan Francesc Mira— no són cap curiositat erudita. Julià es va criar en el cristianisme de la família de l'emperador Constantí, però també va rebre una acurada educació clàssica. L'esplendor de l'antiga tradició pa-

Dos dels títols publicats dins la col·lecció Breviaris.

gana va pesar molt més, dins seu, que els atractius de la nova religió, i quan un seguit d'episodis tumultuosos el convertiren en emperador, ja feia temps que desitjava rectificar l'aposta cristiana dels seus parents. Sovint s'ha sostingut que la contrareforma neopagana de Julià estava tan imbuïda de cristianisme que, en el fons, no era més que una inversió, especular de les mateixes creences que combatia. Aquesta visió és massa parcial. Com més es coneix el paganisme posterior al segle II, més s'aprecien la força, el dinamisme i els trets positius, i no merament reactius, d'una religiositat enfrontada al nou repete cristià, i la coherència de l'acció i del discurs de Julià. Si s'ha dit que la civilització europea és la suma en tensió del llegat clàssic i del judeocristià, el pamflet de l'emperador és un document excepcional d'un moment crític: aquell en què aquests dos components fundacionals, en comptes de sumar-se, van xocar amb més aspresa. I, a més, ens parla d'aquest xoc des del punt de vista més silenciós: el dels vençuts.

També fundacionals, en un altre sentit, són els textos de Charles Darwin i Alfred R. Wallace sobre *La lluita per la vida*, a partir dels quals podem atauïllar els orígens de la teoria científica que fonamenta, amb pocs retocs de detall, tot el nostre coneixement del món natural, però que també ha tingut implicacions òbvies en les cièn-

cies socials i (sovint en versions d'un esquematisme aberrant) en la política. Aquest sucós recull, a part de recordar-nos que Darwin, a més d'un gran científic, era un gran escriptor, vol trencar la barrera entre les dues cultures, la científica i la lletrada; una barrera que pot existir en la nostra ignorància, però no en la realitat. Les teories científiques i les intel·lectuals, les ideologies i les doctrines sempre s'han imbricat íntimament en la nostra manera de concebre i de construir (o destruir) el món. Desconèixer aquest fet només pot ser nociu.

Els llibres de Klemperer i Ri-

La sèrie Breviaris ens ofereix un ventall de textos d'una gran ambició i varietat

coeur són, en aparença, més lleugers. El primer s'il·lustra amb una introducció de primera qualitat d'Antoni Martí, que subratlla la importància de la filologia alemanya (en especial la romanística) anterior al nazisme, la seua vinculació amb la literatura comparada, el seu nivell extraordinari i el seu trist destí. Dins aquella constel·lació de talents, la figura de Klemperer és peculiar. La seua fama es basa en el meticulós, angoixant i incomparable dietari que va escriure, d'ama-

gat, durant el nazisme i en la brillantíssima anàlisi que va fer de la manipulació totalitària del llenguatge en LTI. Els seus treballs acadèmics, sense ser negligibles, no tenen tanta alçària. Un dels textos ací traduïts, "Literatura universal i literatura europea", n'és una bona prova. És una aportació valuosa a un debat encara viu, però no transcendeix ni la seua posició d'especialista alemany en literatura francesa ni el context en què es va escriure. Més interès té un article breu, "El paper de l'intel·lectual en la societat", on assenyalava que, no per atzar, l'odi a la intel·ligència va ser un tret essencial de la "ideologia" nazi. La introducció de Guillem Calaforra a *Sobre la traducció* de Paul Ricoeur també és un d'un gran nivell, com la traducció mateixa d'aquest text que ens parla de la paradoxa de traduir: un ofici que en teoria hauria de ser impossible, però que en la pràctica és factible (que no fàcil), potser perquè, més enllà i més ençà del llenguatge, en els humans mateixos hi ha un fons comú i universal. Siga com vulga, aquest ventall de llibres ens demostren que traduir s'ho val, que les idees d'una altra gent poden alimentar els nostres pensaments, estiu i hivern, i, de pas, que la Universitat de València és l'editorial intel·lectualment més ambiciosa que hi ha a hores d'ara en la nostra llengua. I això també hauria de donar en què pensar.